

Orgaan van de „Vereniging Vrienden van de Zaanse Schans”

Verschijnt 3-maandelijks

*Redactie: Parkstraat 44, Zaandam
Administratie: Zonnewijzerspad 8, Zaandam*

JUNI 1974 No. 50

De koopmanshuizen "De Mol" en "Het Noorderhuis" overgebracht naar de Zaanse Schans II

In de vorige aflevering is al het e.e.a. gezegd over de laatste eigenaar van dit pand, de heer G. J. Honig die in het naastgelegen Koopmanshuis d'Mol woonde en het Noorderhuis gebruikte als bibliotheek en particulier museum.

Dit 18e eeuwse pand bevindt zich echter in het begin van de 19e eeuw in het bezit van de familie Van Bergen. Daarna koopt in 1844 Gerrit Vis van zijn broer Jacob Vis 1/4 part in dit pand, nadat hij samen met zijn andere

Voorgevel Noorderhuis

broer Willem Vis reeds 3/4 part in handen had, uit de nalatenschap van hun moeder Aaltje van Bergen. In 1888 wordt dan het huis door de erven van de weduwe G. Vis-Honigh in openbare veiling verkocht aan de weduwe Sietse de Rooy, die eraan blijft „hangen” voor de prijs van f 2150 plus f 50 voor overname van een aantal zonnescermen, gordijnen en droogstokken, maar ook voor een schoorsteenstuk dat helaas nu niet meer aanwezig is. Tussen 1888 en 1915 wordt het huis bewoond resp. door de weduwe W. van IJsendijke en door de familie Dr. C. E. van der Horst, waarna het zoals vermeld, in handen overging van G. J. Honig.

Bekijken wij de plattegrond van dit pand, dan blijkt het te bestaan uit een voorhuis met twee grote kamers, waarin tegen de vroegere noordwand zich een reeks bedsteden bevinden. Aan de zuidkant van het voorhuis bevindt zich een enige meters terugliggend zijhuis, waarin een smalle kamer en vanaf de voordeur een gang, die toegang gaf tot de vroegere mangelkamer, waar men door een door een groot maar fijnroedig raam de schepen op de Zaan varend zag passeren. In het daarachter gelegen achterhuis lagen de keuken, een portaal, dat na de restauratie bij de keuken werd getrokken en tenslotte de Zaankamer.

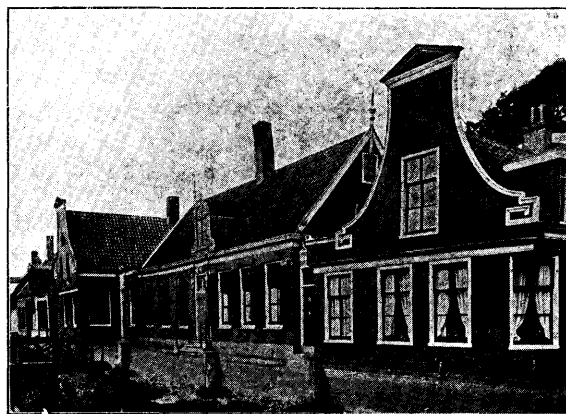
Tijdens de restauratie bleek weer eens dat het huis vele malen was verbouwd. Tussen het Noorderhuis en de Mol had vroeger een kleine tuin gelegen, waar men tegelijk met de verbouwing van de voorkamer een gang bouwde, zodat men deze voorkamer buiten de achterkamer om, kon bereiken. In een later stadium bebouwde men de nog overgebleven ruimte met de eerder genoemde smalle zijkamer. Gezien de zich daarin bevindende Empire schoorsteennis moet dit in het eerste kwart van de 19e eeuw zijn gebeurd. De voornaamste inwendige verbouwing heeft echter in de voorkamer plaats gehad. Over het jaar waarin dit heeft plaatsgevonden lopen de meningen uiteen. Tijdens de restauratie is op verschillende ontoegankelijke plaatsen, zoals op de onderkant van de bodems der kastjes naast de schoorsteenmantel het jaartal 1799 te voorschijn gekomen. Anderzijds is het volgende verhaal in de familie Honig van vader op zoon doorgegeven.

In 1844 heeft het pasgetrouwde echtpaar Gerrit Vis en Geertje Adriaans Honigh het huis laten moderniseren en zijn alleen aan de voorkamer reeds 12 man gedurende 100 dagen bezig geweest. Dit had het echtpaar zoveel geld gekost, dat zij niet meer in staat waren de kamer een beschilderd behang te geven, zodat zij het met een papieren behang moesten doen. Zelfs de vakken boven de deuren werden met papier behangen. In opdracht van G. J. Honig heeft de in Zandijk geboren beeldhouwer Luc. van der Meer in 1915 hiervoor op doek de mythologische voorstellingen geschilderd die nu nog aanwezig zijn.

Of de huidige betimmering nu uit 1799 of uit 1844 dateert, het is ontegenzeggelijk de mooiste in de gehele Schans en getuigt van een bijzonder gevoel voor fraaie verhoudingen. De eenvoudige houten wanden werden voorzien van lambriseringen, de zolderbalken kregen lijsten, de bedsteden werden geheel omtimmerd zodanig dat een smalle voorruimte ontstond, waar men zijn kleding 's nachts aan de nog aanwezige klerknoppen en proken, kon ophangen. Verder werd de kamer ook 's winters bewoonbaar gemaakt door het aanbrengen van een stookplaats, in de vorm van een grijsmarmere schoorsteenmantel waarboven een mahoniehouten boezem. In een nis in deze boezem had dus het eerder genoemde schoorsteenmantel gezeten. Uit de

constructies zowel onder de vloer als op de zolder kon worden opgemaakt dat in de aanvang ter plaatse geen stookplaats had gezeten. Op het ogenblik is er een stijkkamer ingericht met meubelen uit Rijksbezit en losse voorwerpen uit de Zaanlandse Oudheidkamer.

In de 18e eeuw toen de voorkamer als pronkkamer zal zijn gebruikt, zal het huiselijk leven zich in de zeer grote achterkamer van 7 x 6,5 m hebben afgespeeld. Het was de enige kamer die 's winters werd verwarmd; men sliep in de beide nog aanwezige bedsteden en de heer des huizes had zijn kantoor in het piepkleine kamertje naast de trap, dat zijn licht ontving door de kleine dakkapel, die men nu nog op de zuidgevel kan zien.

*Het huis de Mol en het Noorderhuis in de oude staat.
Het is het 2e en 3e huis van rechts*

De smuiger heeft in de vorige eeuw plaats moeten maken voor een schoorsteenmantel, een lelijk ding. Toen tijdens de restauratie het huis Westzijde 328, te Zaandam, de Witte Raaf genoemd, werd gesloopt, kon daaruit een bijzonder fraaie 18e eeuwse schoorsteenmantel met een rijk gemodelleerde gestucadoorde boezem worden aangekocht en in de achterkamer worden herplaatst. Het herplaatsen van deze boezem en het herstellen van de schade, tijdens de sloop opgelopen, werd op uiterst deskundige wijze uitgevoerd door de stucadoor Th. L. Eekhout uit Haarlem.

Ook in deze kamer is een stijkkamer ingericht en wel achter een schuinstaande glaswand, omdat de opgestelde kostuums en losse voorwerpen niet aangeraakt mogen worden.

De heer J. Duynvetter van het Openluchtmuseum, geholpen door mej. Emmy van Vrijberghe de Coningh, heeft deze opstelling ontworpen en uitgevoerd. De kamer is daarom behangen en gestoffeerd in de stijl van 1895, door de firma Vogelenzang te Zaandam.

De zijkamer naast de voordeur werd gesplitst in een klein kantoortje en in een expositieruimte voor prenten. De rest van het pand werd geschikt gemaakt voor bewoning door de familie D. Breeuwer die het pand beheert. Behalve over twee slaapkamers op de verdieping, beschikken zij in het achterhuis over de mangelkamer, een keuken en de Zaankamer. Hoewel klein van afmeting zijn het allemaal zeer knusse, huiselijke vertrekken, waarin het goed wonen is. Van de keuken is nog het vermelden waard, dat naast de betegelde kooknis, zich een ingemetselde koperen warmwaterbak bevindt met koperen kraan, die vanuit de kooknis via een ijzeren luikje met turf kon worden gestookt. Wie het zich kon veroorloven, hoefde het ook in de 18e eeuw niet

aan comfort te ontbreken! Dat men toen met slecht trek- kende schoorstenen al goed raad wist, bewijst de met de wind meedraaiende houten trekkap, gek genoemd, die bo- venop de keukenschoorsteen is aangebracht.

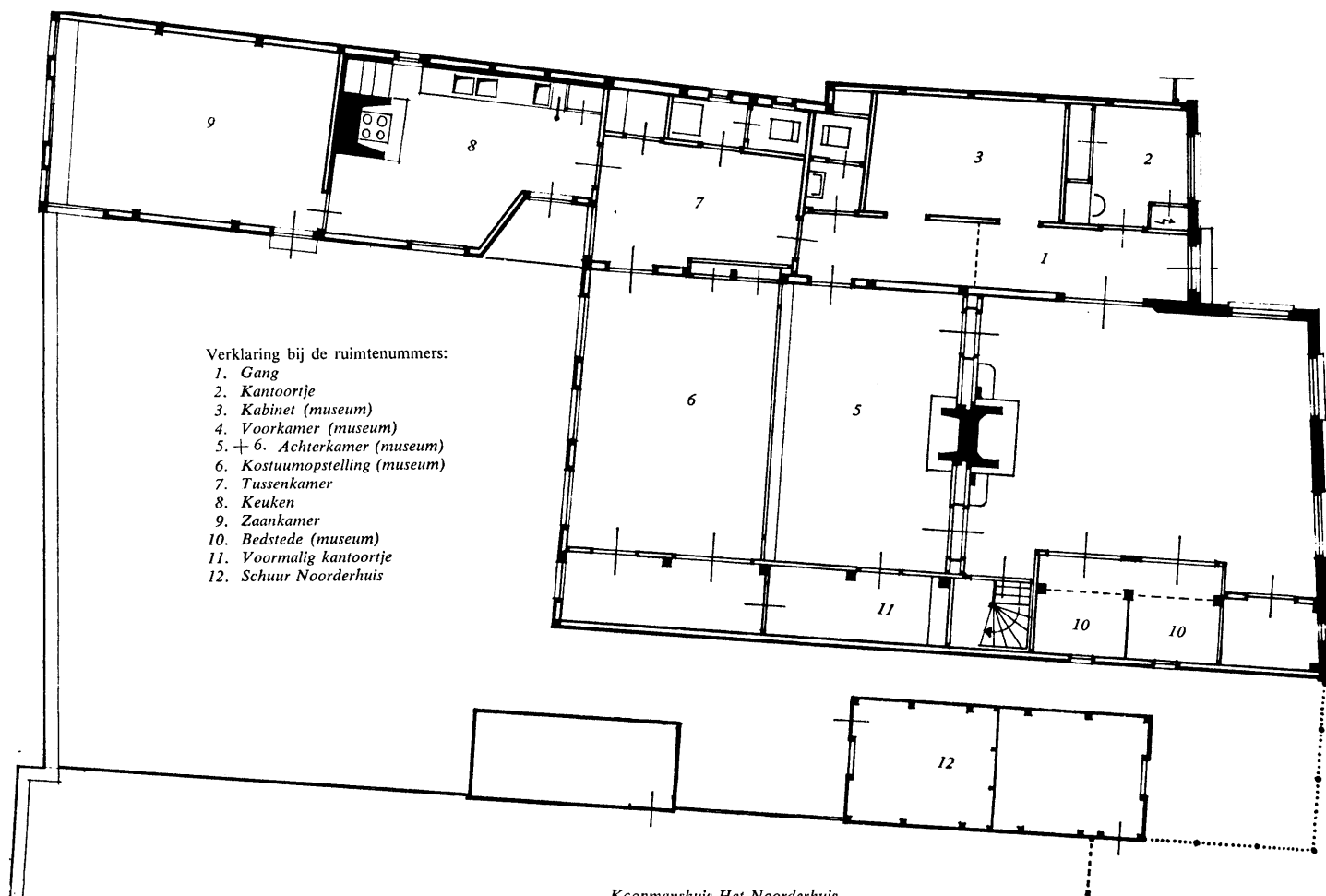
Tenslotte moet, wat het interieur betreft, nog gewezen wor- den op de Zaankamer, waar de bewoners zich in de zomer verpoosden. Het was een laag eenvoudig vertrek met brede ramen met kleine ruitjes, waaronder zich beneden de ven- sterbank een rij bergkastjes bevonden. Tot onze verbazing vonden wij echter enige repen van de vroegere wand- bekleding, n.l. een door middel van stempels bedrukt textiel wandbehangsel: licht- en donkerblauwe takken en bladeren op een grijsblauwe ondergrond, waar met de hand bloemen op waren ingeschilderd. Zou dit het werk zijn geweest van één der tientallen behangselfabriekjes die in Amsterdam in de 18e eeuw bestonden? Uit de fragmenten was het patroon niet meer op te maken, zodat volstaan moest worden met een in een egale kleur geverfde textiel wandbespanning.

Wat het exterieur betreft is het achterhuis het meest authen- tiek. De gevels van het voorhuis zijn in het begin van de 19e eeuw gemoderniseerd en kregen toen hun Empire-ramen met de verbrede middenstijl. Ook de heer G. J. Honig heeft na 1915 het huis een nieuwe voordeur gegeven afkomstig uit het pand Lagedijk 8 te Koog aan de Zaan en een deuromlijsting van gecanneleerde pilasters en gestoken ka- pitelen, afkomstig uit het pand Lagedijk 35 te Zaandijk.

De firma De Vries te Zaandam tenslotte heeft dit pand op voortreffelijke wijze gerestaureerd, nadat het door de firma J. Schol was overgeplaatst. De uitvoerder de heer Dokter, de schilders van de firma Jan Schoen en de heer Brückner hebben ook op hun beurt met voortvarendheid dit pand in een uiterst prettige samenwerking opgeleverd.

De heren S. Honig en J. Zonjee ben ik tenslotte veel dank verschuldigd voor de vele verstrekte historische feiten om- trent dit pand en zijn bewoners.

J. SCHIPPER

Koopmanshuis Het Noorderhuis

GOED JAARS ENDJES

Het „Wevershuis” uit Assendelft (Dorpsstraat 515)

In ons nummer van juni 1973 schreven wij reeds over dit huis. Het komt bij de ingang van de Schans. Thans is reeds opdracht gegeven aan architect Schipper om een restauratieplan voor te bereiden.

Van de rijkdienst voor Monumentenzorg is mededeling ontvangen, dat in principe gerekend mag worden op subsidie. Raming bouwkosten is f 527.000,— door particuliere bijdragen te dekken f 90.000,—.

Theehuisje Zuideinde 32 (Koog a/d Zaan)

Dit perceel, eigenlijk een oud-Zaans luchthuis is thans voor nadere restauratie van zijn oude fundering gehaald. Het werk vormt een onderdeel van een totale restauratie van de oud Zaanse panden van de Fa. Evenblij.

BERICHTEN

Tussen de besturen van de Vereniging de V.V.V. en de Stichting voor Vreemdelingenverkeer en van de Stichting Zaanse Schans is afgesproken dat wederzijds een vertegenwoordiger zal worden aangewezen. De heer Breeuwer wordt de vertegenwoordiger in de Stichting, terwijl anderzijds de heer Metselaar zal optreden.

A.H. Museumwinkel

De museumwinkel zal onder het beheer komen van een Stichting. Het bestuur zal bestaan uit 5 leden. Als vertegenwoordiger van de Zaanse Schans zal in dit bestuur zitting nemen de heer J. Kortenoever.

Plaatwerk Het Noorderhuis en de Mol

Na het lezen van de artikelen over de koopmanshuizen zal menigeen de grote reproducties van de tekeningen van Frans Mars willen bezitten. Wij hebben er drie, n.l. van de twee afzonderlijk en van de twee tezamen.

Alle f 4,— per stuk, franco p.p. f 5,— te bestellen bij B. IJskes, Zonnewijzerspad 6, Zaanse Schans, Zaandam (postgiro 626379).

„De Bannen rond” Tentoonstelling in Kijkschuur „de Lelie”

In „de Lelie” in de Zaanse Schans is tot 30 juni een belangwekkende tentoonstelling die elke dag is geopend (uitgezonderd 's maandags) van 10 tot 4 uur en 's zondags van 1-4 uur.

Hier zijn ruim 100 oude prenten te zien uit de Zaanlandse Oudheidkamer, die altijd in portefeuille zijn gebleven. Ze betreffen afbeeldingen van alle Zaandorpen. Van Zaandam zijn er 40, van Jisp 5, van Westzaan 10, van Zaandijk 7 enz.

Een heel bijzondere tekening is die van de voorzaan met sloopstimmerwerven aan de Hogendijk en molens op 't eiland in de Zaan. Er is ook „'t merkwaardige vaartuig van Daam Schijff”, dat door paarden in beweging moest worden gebracht. Stel het niet uit. Gaat het zien!

Nieuwe leden

Gelukkig mogen wij weer nieuwe leden welkom heten, het zijn er totaal 32. Als deze leden ons orgaan „Anno 1961” ontvangen, vragen zij zich wellicht af hoe dit op te bergen. Welnu, wij hebben voor u een fraaie opbergmap gefabriceerd van z.g. Zaanse Bord. Het „Bord” is gemaakt in de laatste nog werkende windpapiermolen. Prijs f 5,— franco per post f 6,—. Te bestellen bij B. IJskes, Zonnewijzerspad 6, Zaanse Schans, Zaandam. (postgiro 626379).

Bureau voor Architectuur en Ruimtelijke Vormgeving

Ir. H. Klarenbeek, Aalsmeer

Dames W. P. Bruijn en F. H. Weyers, Amsterdam

De Heer A. S. Dral, Amsterdam

De Heer Ir. E. M. Fontein, Amsterdam

Dames T. Sallé en A. Kluis, Amsterdam

De Heer W. van Zaane, Amsterdam

Mevr. Wigtersma-de Jong, Averloo

De Heer G. Hofstee, Badhoevedorp

De Heer W. van Orden, Deventer

De Heer J. Ekkes, Dordrecht

De Heer P. Klomp, Dordrecht

De Heer J. R. Koeslag, Enschede

De Heer M. de Vries, Enschede

De Heer F. van Orden, Epse

De Heer H. W. Brakel, Haarlem

De Heer D. W. de Jong (lid v.h. leven), Haarlem

De Heer J. H. Smidt, Haarlem

De Heer J. J. Zonjee, Haarlem

De Heer Jac. Verkade, Imperia/Italië

De Heer P. J. de Dreu, Julianadorp

De Heer P. A. van der Noordaa, Leiden

De Heer J. J. Klant, Petten

De Heer Joh. van Gosen, Rijswijk

De Heer A. C. J. Janse, Tilburg

De Heer Drs J. Dorjee, Utrecht

Mej. P. de Waard, Utrecht

De Heer M. de Groot, Zaandam

De Heer C. van der Lip, Zaandam

De Heer J. van Nek, Zaandam

De Heer G. J. Pol, Zaandam

De Heer P. F. Zuurendonk, Zaandam

B.V. Arch.buro Reinbergen Zandvoort

Vereniging „Vrienden van de Zaanse Schans”

Goedgekeurd bij K.B. van 16 augustus 1967

Secr.: R. de Hoog, Zonnewijzerspad 8, Zaandam

Penningmeester: J. Benjamin, T. Slagterstr. 1, Westzaan

Postgiro 742899 ten name van:

Penningm. Ver. Vrienden v. d. Zaanse Schans, Westzaan
